

שלאותיה ועברית נהדרת מפתיעה אותה למדו בחלב, כשפת קודש. בתקופת מלחמת יום כיפור נפצעו שני צעירים יהודים בדרכם לבריחה לארץ. משה דיין ציווה להביאם ארצה ובעת שמש אותם הצהיר שלא חיילים יהודים הנלחמים למען המדינה לא פחות מאותם חיילי צה"ל שלחמו במלחמת יום-כיפור. גם למנחם בגין היתה יד בכך, כשבאחת מנסיעותיו מאירופה לישראל, פונה מקומות מיוחדים במטוס, לעולים הצעירים מסוריה ששהו באירופה לתקופת מעבר. פתיחותם של היהודים הצעירים – כפי שתואר בהתחלה כתכונה של היהודי החלבי הטיפוסי – איפשרה לא קליטתם המהירה בארץ. ועל גבולת העליה לארץ, עוד יסופר, ועוד ייתשפו סודות.

דוד גינדי

על הפזורה החלבית כיום ברחבי העולם

זוהי יהדות דומיננטית כיום במספר ריכוזים חשובים: ניו-יורק, ניו-ג'רסי, פנמה, מקסיקו, קולומביה, ברזיל, ארגנטינה, מילנו, מנצ'סטר, בומביי ואפילו הונג קונג. הפזורת האלה מקושרות ביניהם בקשרי משפחה ומסחר. כל כניסה של אדם יז לפזורה כזו נבחנת ובמידה מקודרת בכניסה של חלבי הרי שהיא מבורכת וזוכה מיד לעזרה ולקבלת פנים חמה.

גם לפזורות אחרות בגולה הגיעו חלבים מעטים, אך הנכסו מיד לדומיננטים בהגיעם, עד כדי כך שלא תמצא כיום כמעט בית כנסת בגולה, הממשש בסופו של דבר כמרכז קהילתי אשר לחלבית אינה מושכת בחוטים בו. גם כאן, כניסתו של חלבי נחשפת מיד וזוכה לאהרה.

שם משפחתי, כיום, בארץ, הוא אסקוף, והוא מעין שיבוש של השם המקורי של משפחת "אסקוף". נכנסתי לראשונה ב-1940 ירוק לבית כנסת מזדמן להתפלל וכששמעו אותי מתפלל זוהו

אותי כחלבי, על פי דרך התפילה, דרך הקריאה ודרך הניקוד. אי לכך, מיד זכיתי לחימומות, הגם שהיה קשה להם בהתחלה לפענח את השם הזה של "אסקוף".

ד"ר יצחק אסקוף

וקצת על החינוך, על האישיה ועל המשפחה

יהדות חלב הצטיינה במיסודות החינוך שלה. נזכיר את מוסדות "תלמוד תורה" שבהם לימדו לימודי קודש בצד מקצועות מעריצים, אלה שיחפשו את החינוך החילוני בעיקר, פנו לרשת האליאנס.

מעטים התחנכו בבתי ספר נוצריים. פריחתם של "בתי-המדרש" ללימודי קודש היתה תודות גם לאלה שלמדו בהם לימודי תורה, אך גם לבעלי בתים ושוטרי מוסדות שרצו גם להשלים את חינוכם החילוני בלימודים משלימים בבתי מדרש. מבתי מדרש אלה יצאו רבנים גדולים שהטיבועו חותם בארץ ובעולם, וחלקם אף שירתו, מתוך חלב, גם קהילות אחרות. מבין ארגוני הנוער והצעירים, נזכיר את "הצופים" שהתקיים עד 1945 ושהיה מסונף ל-EIF הצרפתי (ראשי תיבות - ECLAIREURS ISRAELITES DE FRANCE). היה גם ארגון "מכבי" וגם "בית"ר" שמנחם יודו שלנו התחדד להסתובב בחלב בתלבושתו הבית"רית.

רפי סיפון

לאישה היהודיה החלבית חוכמה רבה. היא זכתה לכבוד מבעלה וידעה להחזיר לו כבוד בהתאם. מעטים היו הגירושים והמריבות בין בני הזוג.

לאישה החלבית די בתעמנת מנהגי אוכל עונתיים שהשתרשו ברחבי עולם. "קדושת" מנהגים אלה לא ניתנת לערעור. לא יעבור יום שישו מבלי שתהיה בכל משפחה חלבית ארוחה המבוססת על אורז ושעועית. ה"לובייה" בראש השנה – היא הרוביא – חובה גם אם תעריע, הון, כך גם ה"סליייה" וה"כפתים" בפסח ו"ריז-בחליב" בשבועות.

עליזה קצין

ולבסוף – על ניצני המחקר אודות מורשת יהדות אר"ץ

ישנה גיזזה גדולה ועשירה בחלב עצמה שטרם זכתה לגילוי ולמחקר. זאת בנוסף לאוצרות רבות הפזורות ברחבי העולם שטרם זכו למחקר. היהדות הזו זכתה, מאז ומתמיד, בהתעניינותם של אישים מרכזיים ביהדות, אך טרם נחקרה בצורה יסודית ומקיפה. אפילו הרמב"ם קונן על מצבה העגום של היהדות בעולם, להוציא את יהדות אר"ץ שזכתה באיגרותיו לשבחים רבים.

ד"ר יצחק אסקוף

אנחנו במרכז למורשת אר"ץ שוקדים לפתח מחקר זה. לדוגמה אוכזר שעשרות סטודנטים מקבלים מאיתנו, מדי שנה, מלגות לימודים כשבתמורה הם מתבקשים לאסוף ולערוך מאמרים, להקליט את זקני העדה, ללקט מסמכים ותמונות. האוסף שלנו הולך ומתעשר, מדי שנה, וזוהו חומר רב-חשיבות לחוקרים.

יעקב פראשה

משה לוי(אסקוף) בגילום משנת החמישים על רקע סיכותו בחלב